

bosniske krigsflygtninge gradvis vil gå over i en stadig mere normal ramme, sådan at det ikke er noget med, at der sker forvandlinger fra den ene dag til den anden. Forvandlingen er gået i gang; den startede lige så stille, da vi vedtog vilkårsforbedringerne her i sommer, og nu begynder det at tage form.

Jeg vil godt slutte debatten med at sige, at jeg tror, det er meget afgørende, at de mennesker, der nu opholder sig i vores land, og hvoraf en pæn part har ytret ønske om at vende tilbage – men vi ved også, at der er nogle, der ikke kan vende tilbage, f.eks. fordi der er tale om blandede ægteskaber – bedst muligt bliver bragt i stand til at deltage i et fremtidigt liv dér, hvor det nu kommer til at udfolde sig.

Derfor gælder det om at holde kvalifikationer ved lige, også for dem, der skal vende tilbage. Det er meget afgørende, sådan at det er hele mennesker – også bosnierne – som får lov til at slå rod i vores samfund. Der er også nogle, der rejser til USA, og de skal også være i stand til at få deres tilværelse til at lykkes.

Det gælder selvfølgelig også dem, der vælger at vende tilbage, fordi det nu engang er dér, de føler at deres fremtid ligger, og der er ingen tvivl om, at også nogle af dem, der får asyl i Danmark, alligevel selv vil vælge at vende tilbage, fordi de er bosniere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Lovforslaget vedtoges med 67 stemmer (S, SF, RV, EL og CD) mod 52 (V, KF og FP).

Første næstformand (Ivar Hansen):

Lovforslaget vil nu blive sendt til statsministeren.

Den næste sag på dagsordenen var:

6) Forespørgsel nr. F 11 til undervisningsministeren:

»Hvad agter regeringen at foretage sig inden for uddannelsessystemet for at gøre de unge mere interesserede i et arbejdsliv som selvstændigt næringsdrivende, og hvad agter regeringen i det hele taget at gøre for at fremme en dansk selvstændighedskultur?«

Af Anders Mølgaard (V) og Frank Dahlgaard (KF) m.fl. (Forespørgslen anmeldt 3/11 94. Fremme af forespørgslen vedtaget 10/11 94).

Første næstformand (Ivar Hansen):

Jeg beder om, at der er nogenlunde ro i salen.

Begrundelse

Anders Mølgaard (V):

For langt, for langt ude. Det er måske den strøtanke, der har strejft en og anden god kollega her i Tinget og nogle borgere uden for murene ved første øjekast til titlen på dagens forespørgsel.

Hvorfor skal vores skoler uddanne til noget med den manglende fornyelse af erhvervslivets underskov?

Dette tema hører vel egentlig hjemme i Erhvervsudvalget eller Skatteudvalget. Med en mere gunstig skattepolitik, et mindre bureaukrati, en fair kreditpolitik og gode konjunkturer skulle det hele jo egentlig være i orden, og den skulle være hjemme. Eller er den hjemme?

Jeg tror ikke, den bare er hjemme. Jeg tror i virkeligheden, det er langt ude at tro på, at en ensidig fokusering på skatte- og erhvervs politikken sikrer selvstændighedens livskraft. Det er en holdning, der gør os sneblinde. Det er efter min mening en farlig forenkling af virkeligheden. Det er naturligvis såre naturligt, at en markant forbedret erhvervs- og skattepolitik samt mildere konjunkturer er en central forudsætning for, at flere vælger at hoppe ud fra timetervippen for at blive selvstændige erhvervsdrivende.

Men som forespørgere mener vi, at uddannelsessystemets betydning for vitaliseringen af selvstændighedskulturen er stærkt undervurderet. Talrige undersøgelser, senest DA's interviewundersøgelse af 1.500 unge, påviser en dyb kløft mellem på den ene side en markant og oplyftende stor interesse blandt de unge for at blive selvstændige og på den anden side en stærk følelse blandt de samme unge af at blive svigtet af deres uddannelsesinstitutioner, svigtet, fordi

de ikke blev udrustet med basal viden om start af egen virksomhed.

Det er i virkeligheden en paradoksal situation, for stort set alle har vel efterhånden indset og erkendt betydningen af, at flere starter egen virksomhed i Danmark. Uden en livskraftig underskov af små og mellemstore virksomheder kan vi ikke skabe den tiltrængte vækst i arbejdspladser samt sikre vores fremtidige velfærd.

Derfor står vi over for en spændende udfordring, som kræver, at også vores uddannelsessystem reber sejlene og yder sit betydelige bidrag til at honorere de unges samfundslegitime forventning på dette felt.

Derfor denne forespørgsel.

Besvarelse

Undervisningsministeren (Ole Vig Jensen):

Både regeringen og jeg lægger stor vægt på at styrke den danske selvstændighedskultur, og jeg og andre af mine ministerkolleger, især erhvervsministeren, gør en betydelig indsats for at støtte dem, der har lyst til at blive selvstændige.

En forbedring af iværksætternes vilkår og en styrkelse af de unges lyst til at starte virksomhed indgår som en del af regeringsgrundlaget og fremhæves som et centralt indsatsområde i regeringens erhvervsredegørelse.

Her i januar nedsætter regeringen således et udvalg, der skal se på iværksætternes problemer under ét og komme med forslag til en sammenhængende iværksætterpolitik. Desuden nedsættes et udvalg, der skal se på, hvordan nye små og mellemstore virksomheder kan lettes for administrative byrder, og som et led i regeringens Bornholmerpakke blev der som bekendt nedsat en arbejdsgruppe, der er ved at lægge sidste hånd på en plan for en overbygningsuddannelse i innovation.

Men i øvrigt synes jeg, at forespørgerne er inde på noget, der både er rigtigt og centralt, når de taler om en selvstændighedskultur, som det også blev påpeget i begrundelsen. Heri ligger nemlig en påpegnings af, at der er tale om normer og holdninger, og derfor skal man ikke udelukkende tænke på bestemte fag og bestemte uddannelser i forhold til det at drive egen virksomhed. Det er naturligvis også vigtigt, men ikke tilstrækkeligt.

Det er også nødvendigt at tænke på, hvordan uddannelsessystemet mere generelt kan medvirke til at udvikle bredere personlige egenska-

ber som f.eks. mod, kreativitet, initiativ, risikovillighed, omstillingsparathed, dømmekraft, kvalitetsbevidsthed, lederevner, og mere kunne nævnes. Disse færdigheder er ikke kun eftertragtede, når man skal være selvstændig. De er i lige så høj grad væsentlige for de eksisterende virksomheder, uanset hvilken sektor eller branche der er tale om, og de er vigtige for såvel ansatte på alle niveauer som virksomhedsledere.

Med omstillingen fra industri- til service- og informationsamfundet forandres virksomhedskulturen jo hen imod en mere decentral organisationsform. Det betyder bl.a., at det enkelte menneske får større mulighed for personlig udfoldelse, større frihed og mere indflydelse på sit eget arbejde, uanset om dette arbejde foregår bag en svejseflamme, bag en avanceret computer eller bag et skrivebord.

Med denne væsentlige præcisering i erindring vil jeg gøre opmærksom på, at der allerede gøres en stor indsats for at fremme de unges lyst til at blive selvstændige. I folkeskolen udbydes det obligatoriske emne uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorientering, og dette har i øvrigt som et centralt område det, der hedder etablering af egen virksomhed. I den vejledende læseplan foreslås, at der allerede fra f.eks. 3. klasse arbejdes med dette emne, f.eks. gennem etablering af små produktionsvirksomheder i klassen, etablering af frugtbot eller andet, besøg på mindre virksomheder i lokalsamfundet og besøg af iværksættere i klassen.

Undervisningen skal følges op igennem hele skoleforløbet. I den vejledende læseplan for valgfaget arbejdskendskab foreslås, at eleverne arbejder med såvel selvstændiges som lønmodtageres forhold, f.eks. indtjeningsformer og kvalifikationer.

På gymnasiet og hf tilbydes valgfaget erhvervsøkonomi, der bl.a. giver eleverne kendskab til, hvordan man etablerer og driver en virksomhed. Dette sker bl.a. i form af iværksættelsesprojekter, hvor eleverne etablerer en fiktiv virksomhed og oplever, så godt man nu kan det, de udfordringer og problemer, som det medfører.

Som et særligt eksempel kan nævnes, at 22 gymnasier i samarbejde med DA og LO deltager i en international iværksætterkonkurrence, og faglærerne tilbydes efteruddannelseskurser om netop iværksættelse.

På de erhvervs-gymnasiale uddannelser, altså hhx og htx, er jeg ved at lægge op til en indholdsmæssig ændring af uddannelserne, så ele-

verne undervises i, som det hedder, at fremstille et produkt eller en serviceydelse. Dette er med til yderligere at øge elevernes interesse i at starte egen virksomhed.

Et andet interessant tilbud inden for de erhvervsgymnasiale uddannelser er projektet »Ung virksomhed«. Her skal eleverne organisere sig, udvikle og fremstille et produkt, sælge det, føre regnskab m.m. Erhvervsfolk indgår som rådgivere for de unge undervejs i arbejdet, og i øjeblikket har 26 erhvervsskoler tilmeldt sig dette ganske spændende projekt, »Ung virksomhed«.

På erhvervsuddannelserne tilbydes valgfaget start af egen virksomhed, og jeg har i sommeren 1994 taget initiativ til at forbedre dette fag og gøre det muligt også at udbyde det som grundfag.

På teknom- og merkonomuddannelsen udbydes et suppleringsfag om etablering af egen virksomhed. På de videregående uddannelser er det som på erhvervsuddannelserne karakteristisk, at en række uddannelser leder til selvstændig virksomhed. Udviklingen er imidlertid i de senere år gået mere i retning af innovation end det at være iværksætter i traditionel forstand.

Som eksempler på særskilte initiativer vil jeg nævne, at der er oprettet forskellige typer af iværksættercentre på handelshøjskoler og på Danmarks Tekniske Universitet. Den nye cand.merc.-linje i økonomi og organisation i produktionssystemer sætter bl.a. fokus på netop iværksættere og innovation. Lærestalernes fælles projektleder- og innovationskursus, der er et tværfagligt tilbud, der retter sig til andendels- og specialestudierende ved alle højere uddannelsesinstitutioner, træner de studerendes evne til projektledelse og innovation. Endelig har jeg for ganske nylig bevilget Handelshøjskole Syd midler efter loven om åben uddannelse til udvikling af et HD-speciale i industriel innovation.

Alle de eksempler, jeg har omtalt indtil videre, retter sig mod de unge, der er under uddannelse. Ledige og unge, der har afsluttet en uddannelse, kan følge iværksætterkurser på erhvervsskoler og på AMU-centre under Arbejdsministeriet. Derudover ydes støtte til bl.a. rådgivning via det, der hedder iværksætterklippe-kortet under Erhvervsministeriet, og der er også mulighed for at få etableringsydelse gennem Arbejdsministeriet. Der gøres således allerede i dag en stor indsats for at gøre de unge mere in-

teresserede i at blive selvstændige og for at hjælpe dem i gang med at starte deres egen forretning eller virksomhed.

Med henblik på yderligere at styrke og målrette indsatsen har jeg for flere måneder siden nedsat en intern arbejdsgruppe i Undervisningsministeriet. Denne arbejdsgruppe skal bl.a. se på, hvordan de erhvervskompetencegivende uddannelser i højere grad kan fremme evnen og viljen til at skabe nye produkter og nye virksomheder ikke blot hos de unge, men også hos de voksne.

Der er altså allerede taget en lang række initiativer, men det forhindrer ikke, at den debat, som forespørgerne har lagt op til i dag, skal være meget velkommen, og jeg medvirker gerne til yderligere at styrke indsatsen på feltet.

Forhandling

Anders Mølgaard (V):

Jeg vil gerne starte med at takke ministeren for en god og konstruktiv besvarelse.

Grundtvig havde mange gode drømme; en af dem beskriver han i manuskriptet til »En skøn drøm«. Her genopstår han i midten af det tyvende århundrede for at besigtige sit akademi og falder på vejen dertil i snak med en ungersvend, som forklarer ham, hvad det hele går ud på. Det går bl.a. ud på en prøvesten.

Grundtvig siger: »Prøvesten herude, hvad er det for noget?«

Ungersvenden: »Ja, således kalder man den nye byende med alle værkstederne, hvor de nye opfindelser går gennem skærsilden, og hvor alle de unge karle, der har lært at gøre noget med deres hænder, kan tjene føden, mens de studerer ved akademiet og tilmed kan gå frem i deres håndtering.«

Grundtvig: »Tjene føden med hænderne, mens man studerer? Sådan en fusentast! Vil du have alle mine drømme ud at sejle i denne morgenstund?«

Ungersvenden: »Hvad mener du? Jeg bryder mig om dine drømme fra forrige århundrede. Jeg taler kun om, hvordan det går til nu i verden, da folk har andet at bruge deres fingre til end at vende blad og prikke med en pind, har både opdaget og vist, de også har et hoved, og kan ikke bare dem for at le, når de tænker på, folk engang har været så dumme at tro, at et godt hoved lader sig kun forene med slette håndværkere.«

Denne samtale mellem Grundtvig og ungersvenden har også bud til vores samtid. Mit postulat er, at der i de sidste årtier er opstået et uro-vækkende gab mellem ånd og hånd, her erhvervslivet, et gab, som har sat selvstændighedskulturen under pres.

Men jeg vil godt indlede med nogle overordnede synspunkter om selvstændighedskulturens betydning for derefter at koncentrere mig om indsatsmulighederne på uddannelsesområdet.

Som det vil være nogle bekendt, har en arbejdsgruppe under Venstres folketingsgruppe udarbejdet et 18 siders oplæg som vort bidrag til optakten til denne debat. På den relativt korte tid, jeg har til rådighed, kan jeg naturligvis ikke berøre alle enkelthederne i notatet, men kun anbefale interesserede at rekvirere oplægget.

Men jeg vil finde det naturligt at fremhæve de første par linjer i Venstres oplæg, som definerer de værdier, der efter vores opfattelse kendetegner selvstændighedskulturen: Det er ansvar, det er frihed, det er risikovillighed, det er initiativ, og det er decentralisering, værdier, som også er fundamentale for Venstre. Som jeg antydede allerede i begrundelsen for forespørgslen, afkræver denne definition en dybde og bredde i debatten, som desværre skrantes i dag.

Naturligvis drejer det sig i høj grad om erhvervspolitik og sikring af vores velfærd, men samtidig og ikke mindst drejer det sig om at vække en slumrende bevidsthed i vores såkaldt moderne tid. Vi skal standse den braklægnings af virkelyst, som præger vores tid. Det drejer sig om bevidst at stimulere menneskets iboende trang til under ansvar for helheden at søge grænser og nye løsninger. Det drejer sig om at anspore den konstruktive nysgerrighed og anspore risikovillighed og lysten til at have fod under eget bord.

For nogle år siden udtrykte direktør Peter Wendt det på denne måde i et interview i Information:

»På en eller anden måde er vi kommet i en situation, der er menneskeligt stødende, det, at vi har frataget lønmodtagerne viden om, hvordan man sætter ting i gang. Vi mangler simpelt hen nogle nye husmandssønner.«

Samtidig er en stærk selvstændighedskultur fundamentet for hele vores liberale demokrati. Prøv at se rundt omkring på moder Jord. Den første gerning fra alle diktatorers hånd – røde som sorte, facister som kommunister – har været at likvidere småfabrikker, bønder og hånd-

værkere; tænk på den systematiske udryddelse i Stalins Gulag-lejre. Diktatorer frygter et mangfoldigt erhvervsliv, de ønsker koncentration og kontrol. Vi burde måske ofre denne kobling mellem folkestyre og erhvervsstruktur større bevågenhed også i smørhullet Danmark.

Personligt tror jeg, at et dynamisk og mangfoldigt erhvervsliv præget af mange enheder skaber den optimale forudsætning for et livskraftigt folkestyre. Men det drejer sig også om velfærd. Det burde få alle alarmklokkerne til at ringe i hele Danmark, at vores etableringsrate nu er nede på 5,3 pct. mod EU-gennemsnittet på 12. Det er specielt bekymrende, når man ihukommer Danmarks traditionelle styrke med en erhvervsstruktur præget af mange små virksomheder. Hvor skal fornyelsen og de nye job komme fra, når bladene begynder at visne? Samtidig ved vi, at det næsten udelukkende er de små virksomheder, der skaber nye job.

Det er tankevækkende, at andre dele af kloden oplever en gigantisk vækst i økonomien, i antallet af nye job og nye virksomheder. Se f.eks. på vækst- og etableringsraterne i Kina, Indonesien, Estland, Filippinerne og Tjekkiet. Hvis ikke et lille smørhul som Danmark kender sin besøgelsestid, risikerer vi på sigt at miste markedsandele, og dermed er der placeret en tikkende bombe under vor velfærd.

Vesteuropa og Nordamerika burde også besinde sig på det gamle ord om, at de herskende værdier og foretrukne styreformere følger den økonomiske magt. Derfor bør den vestlige verden kurere en stigende åreforkalkning, hvis vi skal beholde den globale førertrøje og dermed være værdige bannerførere for det liberale demokrati.

Dermed er vi ved uddannelsessystemet. I de sidste 30-40 år har der været en markant tendens til, at flere unge gennemfører længerevarende uddannelsesforløb. Samtidig viser al erfaring, at motivation til at blive selvstændig aftager proportionalt med uddannelsens længde. Jo højere uddannelse, desto mindre lyst til at blive selvstændig. Samtidig ved vi, at miljø og familiebaggrund også har en afgørende indflydelse. Markant flere, der er vokset op i familier med selvstændige erhvervsdrivende, starter egen virksomhed end unge med en klassisk lønmodtagerbaggrund. Her skal vi samtidig have i baghovedet, at med de sidste 25 års konstant fald i antallet af selvstændige bliver rekrutteringsgrundlaget stadig smallere.

På baggrund af den betydning vi i Venstre til-

lægger uddannelsessystemet i relation til virksomhedsetablering, vil vi varmt anbefale, at Danmark får en samlet strategi for styrkelsen af selvstændighedskulturen i vores uddannelsessystem. Her er et oplagt område, hvor vi kunne lægge os i overhalingsbanen og vise pionerånd i global målestok, og mig bekendt har intet land på nuværende tidspunkt en bevidst og gennemarbejdet politik på dette felt. Lad os hente førertrøjen med det samme!

Dette initiativ burde vi kunne samles om på tværs af partiskel. Et bredt sammensat udvalg, en tænketank, burde udarbejde et forslag til en samlet strategi, og heri ligger der ikke nogen bagtelligering af de mange initiativer, som ministeren bl.a. har gennemgået allerede er sat i søen. Men de er sporadiske; der mangler sammenhæng. For os er det afgørende, at en sådan tænketank både rummer personer fra uddannelsessystemet og en række eksterne medlemmer fra erhvervsliv, forskning og innovation. I et sådant udvalg ville det være oplagt at inddrage og trække på den viden og erfaring, der er samlet hos f.eks. DTI, DTU, DA, DI, Håndværksrådet, landbrugets organisationer samt forskere i ind- og udland.

Til inspiration for dette udvalg vil jeg da gerne fremhæve nogle elementer fra Venstres oplæg. Venstre foreslår her, at lærere og pædagoger i deres uddannelsesstudier undervises i virksomhedsstart og selvstændighedskultur, at man i skolebøger og undervisning som helhed inddrager eksempler fra selvstændighedskulturen, at børn i førskolealderen sikres bedre fysiske og kreative udfoldelsesmuligheder såsom skovbørnehaver og byggelegepladser, at der indføres et nyt fag på alle ungdomsuddannelserne, nemlig »Start din egen virksomhed«, at virksomheds- og erhvervsbesøg gøres obligatoriske, at entreprenørkurser også bliver en fast bestanddel af de videregående uddannelser, at undervisere på de videregående uddannelser skal følge et obligatorisk kursus i entreprenørship og selvstændighedskultur, at der i tilknytning til studievejledningen etableres specielle entreprenørkontorer, hvor de studerende kan få specifikke råd og vejledning om etablering af egen virksomhed, at de videregående uddannelser indgår i et tæt samarbejde med det private erhvervsliv om at skabe entreprenørcentre, som stimulerer unge med lyst til at skabe egen virksomhed, og at der oprettes specielle professorater eller forskningsstipendier i entreprenørship.

Det var nogle få af Venstres mange forslag.

Men lad os blive inspirere af Grundtvigs disput med ungersvenden vedrørende prøvesten.

Med ønsket om, at denne debat bliver startskuddet til noget værdifuldt, og det tyder meget på, vil jeg på vegne af Venstre, Socialdemokratiet, Det Konservative Folkeparti, SF, Det Radikale Venstre og CD fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Folketinget opfordrer undervisningsministeren til at udvide det nedsatte udvalg med deltagelse af eksterne medlemmer med henblik på at udarbejde en strategi for hele uddannelsesområdet, der skal fremme,

- at uddannelserne i videst muligt omfang bidrager til udvikling af bredere personlige egenskaber som f.eks. mod, initiativ, kreativitet og selvstændighed,
- at den nye folkeskolelovs øgede muligheder for at styrke iværksætterkulturen udnyttes bedst muligt,
- at ungdomsuddannelsesinstitutioner og videregående uddannelsesinstitutioner fortsat udvikler undervisning i drift af egen virksomhed og innovation med henblik på at give Folketinget en redegørelse i efteråret 1995.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 21).

Første næstformand (Ivar Hansen):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår i de videre forhandlinger.

Jytte Madsen (S):

Jeg kan til hr. Anders Mølgaard sige, at regeringen har taget førertrøjen på, for ministerens indlæg, hvor der tydeligt blev redegjort for regeringens holdning til og handlinger vedrørende netop det emne, som forespørgslen går på, viser, at regeringen tager dette meget alvorligt. Jeg vil derfor blot komme med nogle ganske enkelte supplerende betragtninger:

Selvstændighedskultur er en vigtig del af det, der indgår fra den dag, vi lærer vore børn at tage deres første skridt og videre til daginstitutionerne, hvor også børnenes kreative evner bliver brugt i hverdagen. Netop her sætter man på at udvikle børnenes evner så godt, som det overhovedet er muligt, og det beviser også den kreativitet, der er i disse institutioner.

Videre til folkeskolen, hvor folkeskolens formålsparagraf tydeligt siger, at kreativitet, indlæring og samarbejdsevner er vigtige fundamentter til arbejdslivet, og det er nogle af de ting, man sørger for at fremme.

Videre på næste uddannelsesstrin, hvor der lægges vægt på projektarbejder, der skal tvinge til samarbejde og socialt samvær, og når jeg bruger ordet tvinge, er det, fordi det er vigtigt, at man lærer alle på forskellige uddannelsesniveauer at samarbejde med hinanden, og at det sociale samvær er en utrolig vigtig del af hele vores samfundskultur. Enhver leder, uanset hvor han eller hun er placeret, har brug for disse evner, hvis han eller hun vil være en dygtig leder, og vi har brug for dygtige ledere på alle niveauer. Også selvstændige erhvervsdrivende har i allerhøjeste grad brug for netop at kunne samarbejdets ofte svære kunst.

Socialdemokratiet følger meget nøje det videre arbejde i det af ministeren nedsatte udvalg og kan anbefale den dagsorden, der her er foreslået, og vi vil gerne understrege, at vi som de eksterne personer, der er tale om, selvfølgelig lægger vægt på, at der både bliver deltagere fra arbejdsgivers og arbejdstagers side i udvalgsarbejdet.

Frank Dahlgaard (KF):

Det Konservative Folkeparti ønsker et samfund med frie, initiativrige, kreative, selvhjulpne mennesker. Vi har derfor med bekymring set på det danske samfunds udvikling i retning af stadig færre selvstændige og stadig flere lønmodtagere og folk, der passivt modtager overførselsindkomster fra det offentlige. Det er en udvikling, der må vendes, jo før jo bedre.

Det er tankevækkende, at der er mange, også store virksomheder, som i disse år fylder 60 år og har jubilæum. Det er virksomheder, der blev startet under 1930'ernes dybe krise hjemme i garagen eller nede i kælderen og ofte af mennesker, der havde ryggen mod muren på grund af arbejdsløshed og social nød.

Det Konservative Folkeparti vil naturligvis ikke foreslå, at vi bomber det sociale sikkerhedsnet væk for at genskabe nød og elendighed, så folk igen med ryggen mod muren kan sætte noget produktivt i værk; men det er alligevel tankevækkende med de mange 60-års-jubilæer i erhvervslivet.

Fordi vi befinder os i den ene grøft, skal vi selvfølgelig ikke hoppe over i den anden, men efter vores opfattelse er der ikke tvivl om, at det

økonomiske incitament til at arbejde, til at tage chancen og løbe risikoen som selvstændig er blevet for lille som følge af det sociale sikkerhedsnet, som vi alle sammen er ved at være havnet i.

Det er bekymrende, at der i Danmark startes så få nye virksomheder. Det sidste par års erhvervsrederegørelser fra regeringen har påpeget det, og erhvervsrederegørelsen fra 1993 siger noget væsentligt om hovedårsagen til de få nyetableringer, nemlig den manglende iværksætterkultur. Uanset de mange gode tiltag, der er sat i gang, og de, der kører, er der en manglende iværksætterkultur. Jeg tillader mig at citere fra erhvervsrederegørelsen fra 1993, side 58. Der står:

»Den væsentligste årsag til den lave etableringsandel i Danmark er måske iværksætterkulturen. I de nordiske lande har der udviklet sig en særlig lønmodtagerkultur, der gør, at ønsket om at starte egen virksomhed er mindre udbredt end i andre lande.«

Og der står videre:

»Det er vanskeligt at ændre disse holdninger, men det er vigtigt at informere bedre på alle niveauer i uddannelsessystemet om mulighederne for at starte egen virksomhed.«

Det Konservative Folkeparti deler 100 pct. denne opfattelse, præcis som den kommer til udtryk i Nyrupregeringens egen erhvervsrederegørelse. Vi skal begynde det store arbejde med at ændre holdningen blandt unge og yngre fra at være en lønmodtagerholdning til at blive en iværksætterholdning, hvor det er yt at søge tryghed, sikkerhed og passivitet – jeg var lige ved at sige lønslavetilværelsen – og hvor det bliver in at være sin egen herre, selvhjulpne, initiativrig, kreativ, idésprudlende og fri.

Det Konservative Folkeparti ønsker, at der nu udformes en konkret politik i fuld overensstemmelse med erhvervsrederegørelsens synspunkter, altså at der nu på alle niveauer i vores uddannelsessystem informeres bedre om mulighederne for at starte egen virksomhed, og vi vil opfordre regeringen til at udarbejde en samlet strategi med konkrete forslag til, hvordan dette kan lade sig gøre. De unge skal hele vejen gennem uddannelsessystemet gøres opmærksom på mulighederne for at skabe sig et arbejdsliv som selvstændig.

Det er jo nedslående at erfare, sådan som det senest er kommet til udtryk i Dansk Arbejdsgiverforenings undersøgelse, der blev offentliggjort her før nytår, at lysten til at blive selvstændig mindskes, jo længere tid de unge er i ud-

dannelsessystemet. Specielt falder lysten og forventningerne til en selvstændig tilværelse, når de unge begynder at gå i retning af en akademisk uddannelse.

Det er altså hele kulturen i undervisningssystemet, vi skal ændre på. Vi kan ikke acceptere, at uddannelsessystemet fratager de unge lysten til at blive iværksættere, til at blive selvstændige.

I dag er det i høj grad ufaglærte mennesker og mennesker med en kort uddannelse eller bare en folkeskoleuddannelse, som starter egen virksomhed. De akademiske uddannelser leverer kun i meget ringe omfang iværksættere. Der er noget grotesk ved, at mange akademikere bliver ansat i virksomheder skabt af folk uden uddannelse. Akademikerne, som har fået en lang og kostbar uddannelse af samfundet, burde vel være de første og de bedste til at skabe arbejdspladser for sig selv og for andre – ikke ved at ansætte hinanden i den offentlige sektor for skatteydernes penge, men ved at oprette egne virksomheder i det private erhvervsliv, virksomheder, der kan vokse og danne grundlag for nye arbejdspladser.

De områder i Europa, der har haft høj vækst gennem de seneste årtier – med tilhørende vækst i levestandard og arbejdspladser – er områder, hvor iværksætterkulturen blomstrer. Det er f.eks. dele af Spanien, det er Norditalien, og indtil den ulykkelige krig kom, var det også den nordlige del af Eksjugoslavien.

Man behøver i øvrigt ikke at bevæge sig så langt uden for landets grænser. Også inden for lille Danmark er der jo forskel på iværksætterånden. Eksempelvis er der i det jyske trekant-område og i området omkring Herning og ikkast mere iværksætterånd, end der er andre steder.

Når vi gennem de sidste 25 år har oplevet, at beskæftigelsen og arbejdspladserne i stigende omfang er flyttet til områder i Jylland, hænger det i høj grad sammen med, skal vi sige, nybyggermentaliteten derovre. Der, hvor produktiviteten er høj og lønnen moderat, og hvor ordet profit og indtjening ikke er fyord, dér flytter arbejdspladserne hen, dér vokser økonomien, og dér vokser velstanden, også for lønmodtagerne, og det er jo sket i vores eget lille land.

Der er mere behov for iværksætterånd hos de unge her på Djævleøen, som man kalder Sjællandovre i Jylland; men det er klart, at der skal sættes ind i uddannelsessystemet i hele Danmark.

Og hvad kan man så gøre? Ja, i folkeskolen er

der mulighed for at sætte fokus på iværksættelse i forbindelse med uddannelses-, erhvervs- og arbejdsmarkedsorienteringen, og det sker også allerede, som undervisningsministeren sagde. Man kan lave tema- og projektdage omkring det at starte egen virksomhed. Man kan få gæstelærere på besøg på skolerne, folk, der selv har startet en virksomhed, og som begejstret kan fortælle eleverne om det herlige ved at være sin egen herre, om selv at bestemme sin arbejdstid og hvad man skal lave, som har ansvaret, og som kan fortælle om det tilfredsstillende ved at mærke det på indtjeningen, når man gør en god indsats.

Man kan lade eleverne tage ud og besøge iværksætterne i deres virksomheder, ikke ude i de store virksomheder, hvor elevernes får kontakt med en ansat personalechef, men netop i de mindre virksomheder, hvor det er ejeren selv, iværksætteren selv, de unge kommer i kontakt med. Man skal selvfølgelig arbejde for at få eleverne i erhvervspraktik i sådanne virksomheder, hos iværksætterne.

Og så er det i øvrigt uhyre vigtigt, at lærerne, folkeskolelærerne, gymnasielærerne osv., forberedes til den væsentlige opgave, det er at gøre opmærksom på de positive muligheder for de unge ved et selvstændigt arbejdsliv.

I Det Konservative Folkeparti tror vi ikke meget på, at man kan uddanne sig til at blive selvstændig. Det er ikke viden om de mange vanskeligheder og problemer, der er forbundet med at starte for sig selv, der kan ændre på situationen – jeg var lige ved at sige tværtimod – det er en holdningsbearbejdning, en ændring af mentaliteten, der skal til.

De unge skal møde selvstændige, frie iværksættere, som de kan se op til. Det er jo idoler, de unge higer efter, og vi må give dem nogle andre idoler end bare den ansatte akademiker bag skrivebordet.

Det er imidlertid ikke nok at sætte ind i uddannelsessystemet. Der bør gøres en aktiv indsats i andre dele af den offentlige sektor for at fremme forståelsen for de selvstændige. Det gælder f.eks. i skattevæsenet, hvor man mange steder stiller sig på bagbenene og nægter at anerkende folk som selvstændige, selv om de vitterlig er det.

For skattevæsenet er det letteste selvfølgelig, hvis alle er lønmodtagere med fast indkomst og A-skattetræk. Også her skal der en holdningsændring til. Det skal gøres lettere at være mindre, selvstændig næringsdrivende, lettere at

starte for sig selv og blive anerkendt af myndighederne – ikke mistænkt, men anerkendt!

Der er så mange regler og offentlige pålæg, at det er tvivlsomt, om Mads Clausen i dag kunne have skabt Danfoss, og det er tankevækkende, synes jeg.

Men vi er forhåbentlig på rette vej. I hvert fald er der i kølvandet på finanslovforliget nedsat et udvalg – som også ministeren gjorde opmærksom på – der skal se på, hvordan man kan lette vilkårene for små og mellemstore virksomheder, og dette udvalgsarbejde ligesom det øvrige, ministeren nævnte, vil vi følge opmærksomt i Det Konservative Folkeparti.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Jeg kan forstå, at hr. Frank Dahlgaard mener, at det nuværende uddannelsessystem skulle fratage de unge lysten til at blive selvstændige erhvervsdrivende. Jeg synes ikke, hr. Frank Dahlgaard har givet nogen særlig begrundelse for, hvorfor det skulle gøre det. Jeg synes i modsætning til hr. Frank Dahlgaard, at vores undervisningsminister gav en lang redegørelse for alle de initiativer og tiltag i uddannelsessystemet, som peger den modsatte vej af det, hr. Frank Dahlgaard siger.

Jeg kan også forstå på hr. Frank Dahlgaard, at der er en anden lov eller et andet uddannelsessystem i det jyske trekantområde og ude ved Vestkysten, fordi der tilfældigvis er et opsving dér. Kunne det ikke tænkes, at hr. Frank Dahlgaard måske tager fejl af motiverne til, at folk bliver selvstændige: at det måske ikke har så meget at gøre med, hvilken kultur der er i vuggestuerne, børnehaverne, skolerne og alle mulige andre steder, men at det måske har noget at gøre med nogle omkringliggende faktorer: det økonomiske opsving og mulighederne for at blive iværksætter? Men staten skal åbenbart opdrage folk således, at de opfylder hr. Frank Dahlgaards ønsker.

Kjeld Rahbæk Møller (SF):

Indledningsvis vil jeg godt erklære mig enig i en del af baggrunden for forespørgslen. Det er et problem, at det moderne samfund er blevet et samfund af lønmodtagere, og at der er for få, der starter virksomheder og dermed skaber beskæftigelse for sig selv og andre. Men til gengæld svigter analyseevnen, når forespørgerne lægger skylden på uddannelsessystemet. Som det fremgik af ordførertalerne, har både hr. An-

ders Mølgaard og hr. Frank Dahlgaard bemærket, at iværksætterraten er desto mindre, jo længere en uddannelse folk har, og så slutter de, at det må være skolelærernes skyld, at det går ned ad bakke med iværksættertrangen.

Der findes en langt mere nærliggende forklaring: Hvis man har en akademisk uddannelse og kan få et arbejde, vil dette arbejde næsten altid være rimelig spændende og rimelig godt betalt. Derfor er det ganske enkelt mere tillokkende at tage sådan et job end at starte egen virksomhed – med al den usikkerhed, der følger med dét. Men jo kortere uddannelse man har, jo mindre tillokkende er jobbet, både hvad angår lønnen og hvad angår spændende arbejde, og for så vidt også hvad angår overhovedet at finde et arbejde. Derfor er det naturligt, at der er flere kortuddannede end langtuddannede, der går med iværksættertanker.

I øvrigt er det næppe den manglende iværksættertrang som sådan, der er problemet. Mange undersøgelser viser, at en meget stor del af befolkningen, både højtuddannede og lavtuddannede, går med iværksættertanker, selv om der er flest af de sidstnævnte. Det grundlæggende problem er ikke, at der ikke er tilstrækkelig mange, der ønsker at etablere sig som selvstændige; det grundlæggende problem er, at det er blevet for svært at etablere selvstændig virksomhed. Dette fænomen har en parallel i et andet fænomen, der sjældent diskuteres, men som i virkeligheden er lige så alvorligt. Det sker nemlig ikke mere, at små virksomheder vokser sig store. Prøv at tænke alle Danmarks store og mellemstore virksomheder igennem! De er alle sammen grundlagt for en eller flere generationer siden.

Forklaringen herpå er for så vidt enkel: Konkurrenceforholdene er blevet sådan, at det er blevet umuligt at have en ekstraordinær stor indtjening gennem ret lang tid. Derfor er det blevet umuligt at finansiere en stor opbygning af egenkapital ved egen indtjening. Det samme fænomen begrænser muligheden for at starte helt nye virksomheder. I tidligere tider kunne folk bruge deres inflationsskabte friværdis i deres boliger som startkapital, og med held og dygtighed var det så muligt at få en indtjening, der kunne sikre en opbygning af egenkapital, der muliggjorde en vækst. Det er ikke muligt i dag.

Derfor ser vi få iværksættelser, og de, der kommer, er typisk i erhverv med små investeringer og beskeden vækst. Som hr. Frank

Dahlgaard konstaterede, er det ikke sandsynligt at et nyt Danfoss kunne opstå i dag. Det betyder ikke, at det ikke *kan* ske. Der sker skam en kapitaldannelse i samfundet, men den sker fortrinsvis i pensionsformuer af forskellig art, og disse formuer placeres næsten udelukkende i obligationer eller i danske eller udenlandske børsnoterede aktier. Direkte investeringer i mindre virksomheder med et vækstpotentiale sker ikke. Det er ganske enkelt for arbejdskrævende for dem, der skal pleje pensionsformuerne.

Hele den udvikling er, som det fremgår, ikke ubetinget negativ. Det er da fint, at det bliver sværere at skabe monopol på profitter. Det er også godt, at folk ikke får store beløb forærende, bare fordi de har købt en bolig. Det er da også fint, at folk sparer, at mange mennesker har sikret deres alderdom med en pensionsopsparing. Men det skaber altså problemer, at samfundets kapitaldannelse sker så adskilt fra erhvervsvirksomhederne, som det er tilfældet.

Det er især et problem, fordi en meget stor del af Folketinget hidtil har nægtet at se virkeligheden i øjnene og handle derefter. Problemet er den overdrevne tro på markedets velsignelser. På grund af markedets vitterlige fordele i mange sammenhænge tror borgerlige partier, at markedet kan løse alt, og når det så ikke gør det, forbliver problemerne bare uløste. Fænomenet er internationalt: Overalt i den vestlige verden er der mangel på nye virksomheder, og i Østeuropa havde mange ventet en opblomstring af små private virksomheder efter kommunismens fald, men hidtil har det mest været mafiabander og udenlandske koncerner, der har præget udviklingen.

I Kina er det i hvert fald på det erhvervsmæssige område gået noget bedre, men under Erhvervsudvalgets nylige besøg kunne vi se, hvad årsagen er: Den er ganske enkelt, at det i vidt omfang er folkekommunerne, der har udnyttet de muligheder for iværksættelse, som de friere markedsforskelde har skabt. Private iværksættelser eksisterer også, men spiller en langt mindre rolle. Selv om problemet således ikke er specielt dansk, er der ét forhold, der er specielt dansk, og det er det forhold, at Folketinget ikke har været villigt til at erkende problemet og gøre noget ved det.

Tyskland har gennem mange år stillet startkapital til rådighed for iværksættere gennem såkaldte egenkapitalhjælpeordninger. Svenskerne var dygtige til at hjælpe iværksættere blandt de ansatte i gang i forbindelse med lukning af stør-

re virksomheder. Og USA har ikke alene bedre offentlige ordninger til at hjælpe iværksættere i gang og langt bedre muligheder for via venturekapitalordninger at lede både pensionskapital og anden kapital ind i iværksættelse. Som vi diskuterede i tirsdags, har USA også langt bedre ordninger til at fremme medarbejderes overtagelse af deres virksomheder.

Fra SF's side har vi i årevis forsøgt at gøre Folketinget opmærksomt på problemerne, blandt andet ved at henvise til velfungerende udenlandske ordninger. En vis forståelse er der da også kommet, og nogle ordninger er gennemført, men det er langtfra tilstrækkeligt, således som den lave iværksættelsesrate viser.

I nytårstalen omtalte dronningen alles ansvar for at løse problemerne; hun mente givetvis ikke, at kun Folketinget har et ansvar. Men da hun ikke konkret undtog Folketinget, må det altså også gælde os, og hidtil har Folketinget ikke levet op til ansvaret. Problemet med den lave iværksættelse løses ikke med en enkelt ordning; der skal en række initiativer til: bedre muligheder for iværksættere for at få egenkapital, et bredere syn på iværksættelse, så det både omfatter enkeltmandsvirksomheder, medarbejderejede virksomheder og kommunale virksomheder, for så vidt de opererer på markedsvilkår, og ordninger, der leder pensionskapital hen til erhvervsformål.

Så længe Folketinget ikke er villigt til at gøre noget for at lede kapitalen hen, hvor der er brug for den, kommer vi ikke videre, og så er denne debat overflødig.

Fra SF's side har vi intet imod, at skolelæreren fortæller lille Per og lille Irene om, hvordan det er at skulle ernære sig som blikkenslager, hvis skolelæreren skulle vide noget om dét. Vi ser også gerne, at børnene kommer på virksomhedsbesøg, og at der tilbydes iværksætterkurser på de højere læreanstalter. Kort sagt: Det bidrag, som uddannelsessektoren kan yde, skal den selvfølgelig også yde. Derfor vil jeg også gerne sige, at vi vil stemme for den dagsorden, der er fremsat. Så får vi vel også den lille sidegevinst, at vi pludselig ser Det Konservative Folkeparti rose folkeskoleloven.

Men det er en fejltagelse at tro, at der grundlæggende er tale om et problem i uddannelsessektoren. I Stalins Sovjetunion talte man om at skabe det socialistiske menneske: Når samfundet ikke fungerede som tilsigtet, måtte det være menneskets skyld, og så skulle mennesket laves om!

Uden sammenligning i øvrigt falder de borgerlige danske partier for samme tankegang: Når der ikke skabes nok virksomheder, må det være menneskets skyld, og så må mennesket opdrages til at blive anderledes!

For Stalins vedkommende er det lidt sent at give gode råd, men for de danske borgerlige partiers vedkommende burde det kunne nås endnu. Drop ideen om at indrette mennesket således, at det passer til samfundet! Indret samfundet således, at det passer til mennesket!

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Det Konservative Folkeparti står jo ikke her og roser en folkeskolelov, som vi ikke stemte for, for vi var imod den, men det betyder jo ikke, at alt i denne lov er noget skidt. Der er gode ting i den, og nogle af de gode ting i den – det er bl.a. det, der er kommet ind i den dagsorden, der ligger her, og derfor er vi medforslagstillere til den, og vi anbefaler selvfølgelig, at man stemmer for den – er netop de øgede muligheder for at styrke iværksætterkulturen; de skal nu udnyttes bedre. Men der er meget, der burde ændres i folkeskoleloven.

Jeg vil yderligere sige til hr. Kjeld Rahbæk Møller, som kom med en bemærkning om, at nu sagde man fra De Konservatives side og vel også fra Venstres, at det er skolelærernes skyld, at der ligesom har bredt sig en lønmodtagermentalitet, og at de unge ikke, når det kommer til stykket, ønsker en selvstændig tilværelse, og jo mindre, jo længere de er fremme i uddannelsessystemet: Nej, det siger vi aldeles ikke! Det er overhovedet ikke sagt heroppefra.

Men det er da klart – og det må så være min anledning til at sige det, der er sagt her – at når vi har et system i folkeskolen, hvor stor set alle lærerne har gået i skole hele deres liv, så har de jo ikke været ude i den del af livet, som hedder det private erhvervsliv, og så har mange af dem et teoretisk forhold til det private erhvervsliv, og det giver en holdning, som smitter af. Dermed være ikke sagt, at det er folkeskolelærernes skyld; det er det ikke. Men vi skal være meget bevidste om dette her, og det er jo en af årsagerne til, at det er vigtigt at få de unge i folkeskolen og også andre steder til at møde mennesker, der selv har sat noget i gang, møde iværksættere, både møde dem, der kommer på skolen, og møde dem i deres eget miljø ude omkring.

Så har jeg lyst til lige at sige til hr. Bruno Jerup fra Enhedslisten, at med hensyn til det økono-

miske opsving, der tilfældigvis kom i Jylland, er det nu ikke tilfældigt – hverken at det er kommet i Danmark, eller at det er kraftigst i Jylland. At det er kraftigst i Jylland, hænger sammen med iværksættermentaliteten, og den hænger sammen med, at ovre i Jylland siger man: Gør din pligt og kræv din ret! Her på Djævleøen siger man det omvendte. Og ovre i Jylland er produktiviteten højere og lønnen lavere, og dér flytter jobbene selvfølgelig hen. Så er der mere rødt og dødt her i København. Det skulle hr. Bruno Jerup tænke en lille smule over.

(Kort bemærkning).

Anders Mølgaard (V):

På baggrund af hr. Frank Dahlgaards sidste bemærkninger er jeg glad for, at jeg bor i trekantområdet. Men jeg vil nu starte med at rose hr. Kjeld Rahbæk Møller: Jeg synes altid, det er glædeligt at høre – men det er jo også en såre fornøftig SF'er, vi har at gøre med i dag – et SF-folketingsmedlem citere dronningen her fra Folketingets talerstol og inddrage det i sin argumentation. Det synes jeg er stærkt og glædeligt. Det er en ny trend.

SF's ordfører efterlyste også en holdning til den mentalitet og det livssyn, der lå bag vores analyse af koblingen mellem uddannelsessystemet og erhvervslivet, og vi er selvfølgelig 100 pct. enige i det livssyn, som hr. Kjeld Rahbæk Møller gav udtryk for: at man selvfølgelig skal indrette samfundet således, at det giver muligheder for det enkelte menneske. Derfor forventer jeg også, at den samme SF-ordfører, som citerer dronningen, også vil bakke de mange Venstre-initiative op, der kommer på det erhvervspolitiske område og skatteområdet – dér er de reelle benspænd – men de kommer senere i samlingen, og så får hr. Kjeld Rahbæk Møller mulighed for også at rose dem.

Men jeg er 100 pct. enig i det, der er blevet sagt af SF-ordføreren om, at det centrale for at få skabt flere arbejdspladser i fremtiden selvfølgelig er erhvervspolitikken, skattepolitikken, socialpolitikken og arbejdsmarkedspolitikken, og jeg var i mit indlæg også inde på, at det gælder om at få fjernet alle de benspænd, vi kender alle sammen. Men omvendt må SF's ordfører også være opmærksom på eller bevidst om, at når man typisk i dag går 15-20 år i skole og på universitet osv., betyder det meget, hvilke holdninger og værdier man møder i uddannelsessystemet, altså om der tændes en gnist, der gør, at man måske flammer op, når man er 29 eller 36

eller 41 år og starter egen virksomhed. Jeg tror, det er vigtigt, at grunten får mulighed for at ulme i skoletiden eller uddannelsestiden. Det synes jeg burde være logik for præriehøns og også for SF.

(Kort bemærkning).

Kjeld Rahbæk Møller (SF):

Vi laver næppe i hast om på det fænomen, at skolelærere typisk vil være lønmodtagere, og det har selvfølgelig sin virkning. Men det, som jeg synes er det problematiske ved de borgerlige partier, er, at de aldrig nogen sinde har villet tage fat på det reelle problem.

Hr. Anders Mølgaard nævner, at der nu vil komme noget på skattesiden. Jamen prøv at sammenligne Danmark og Tyskland! De tyske erhvervsskatter er markant højere end de danske, og samtidig har man i Tyskland en iværksætterrate, der er mere end dobbelt så stor som den danske. Det er, fordi tyskerne er gået ind i det reelle problem.

Det er nemlig umuligt at få kapital at starte på i dagens Danmark; det er det reelle. Det reelle problem er, at kapitalen placeres ét sted, nemlig i pensionskasser og forsikringsselskaber, og at iværksættelse befinder sig et helt andet sted i samfundet. Der er ingen kobling, og det er en kobling, vi skal have. Vi må prøve at billiggøre det, og det er konkurrencen så effektiv til, at et hvilket som helst skattesubsidium øjeblikkelig vil brede sig til alle, og så vil konkurrencen bare fjerne det igen.

Det er ikke dér, problemet ligger; problemet ligger i kapitaldannelsessamfundet, og det har Venstre og De Konservative hidtil ikke villet gøre noget ved. Derfor bliver det et slag i luften at sige, at nu gør vi noget for at få skolebørn ud at se virksomheder – selv om jeg synes, det er godt nok; vi stemmer som sagt for det, men det er en misforståelse at tro, at det løser problemet.

(Kort bemærkning).

Bruno Jerup (EL):

Nu skal jeg være den sidste til at forklejne den jyske kultur, men det undrer mig nu lidt, at den iværksætterlyst, som hr. Frank Dahlgaard er inde på, er så konjunkturbestemt, at den jyske kultur og lysten til at være iværksætter i trekantområdet og på Vestkysten og i Nordjylland, hvor den ikke er kommet til endnu, i den grad svinger med opsvinget. Det er da mærkeligt. Jeg troede, sådan nogle kulturfænomener var lidt

mere permanente og måske holdt mere end et årti. Så den tror jeg ikke holder!

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Jeg forstår da godt, at hr. Kjeld Rahbæk Møller taler så pænt om lønmodtagerkulturen – i virkeligheden er det det, der siges – for det er jo de vælgergrupper, som han og hans parti appellerer til, og det er på samme måde eller rettere sagt modsat hos mig. Men vi er jo enige om, at skal der skabes arbejdspladser og velstand, så skal der være dynamik i erhvervslivet, så skal der komme nogle nye virksomheder, så skal der være noget erhvervsungskov, og det kræver jo noget lyst og noget initiativ. Så jeg føler, at det er at snakke en lille smule udenom, når man bare taler om kapitaldannelsen og mangelen på risikovillig egenkapital, altså venturekapital.

Men det er da en del af problemet, det erkender jeg, og man har jo også gjort noget ved det ved at igangsætte disse udviklingsselskaber, som jeg mener fungerer med 50 pct. statsgaranti. Der er nogle, der mener, det er for lidt, men man er dog gået ind i problemstillingen, og jeg mener, det er rigtigt. Godt, så er vi i gang på det felt!

Nu skal vi så i gang med at trykke på en anden knap, som har noget at gøre med holdningen og iværksætterlysten og at opfordre til gøre noget ved dét, og det er den knap, vi trykker på i dag. Det er det, det drejer sig om i dag.

Til hr. Bruno Jerup vil jeg bare sige, at jeg tror, jeg opgiver – i hvert fald på de få sekunder, jeg har tilbage – at holde et nationaløkonomisk foredrag, men der er altså opsving i hele Danmark. Det er kraftigst i Jylland, og det er da klart, at man lægger produktionen derhen, hvor der er mindst brokkeri og færrest folk, der stemmer på Enhedslisten, det siger sig selv.

Jan Køpke Christensen (FP):

Det er lige før man kan blive i tvivl om, hvorvidt det er de partier, der er gået sammen om en dagsorden her, der debatterer. Men vi er i hvert fald fra Fremskridtspartiets side utrolig glade for den forespørgselsdebat, der her er rejst. Der er virkelig grund til at diskutere et så vigtigt emne som det at få de unge til at koncentrere sig om at blive mere interesserede i erhvervslivet.

Hele grundlaget for, at et samfund kan fungere, er jo – efter Fremskridtspartiets opfattelse – at vi har et så godt erhvervsliv som overhovedet muligt, og for at vi kan have det bedst muli-

ge erhvervsliv, kræver det ikke bare, at vi har selvstændige erhvervsdrivende, men naturligvis også, at vi har dygtige selvstændige erhvervsdrivende.

De unge mennesker, som vi skal bygge på, skal vi naturligvis give et incitament til netop at vælge et liv som selvstændig næringsdrivende. Desværre tror jeg ikke, vort samfund er indrettet således, at de unge føler, at der er en fremtid i at blive næringsdrivende. Det har undersøgelser jo også vist her på det sidste, og jeg tænker specielt på den undersøgelse fra Dansk Arbejdsgiverforenings blad, Agenda, som også hr. Mølgaard var inde på. Med hensyn til, om vi kan få en ny Mærsk Mc-Kinney Møller eller andre dygtige personer, som vi gudskelov har nogle af her i landet, er det således, at unge mennesker i dag ikke – tror vi – tør starte en stor selvstændig virksomhed her i landet, fordi vi har et erhvervsliv, som man ikke kæler nok for.

Desto bedre erhvervslivet har det, jo bedre har vi det – efter vores opfattelse – alle sammen, også lønmodtagerne. Erhvervslivet ansætter naturligvis god arbejdskraft, og derfor må det fundamentale være, at vi på en helt anden måde gør det attraktivt at blive selvstændig næringsdrivende.

Denne forespørgselsdebat er udmærket, som jeg sagde tidligere, og jeg vil opfordre ministeren til at foretage en kulegravning af hele undervisningen, både hvad angår folkeskolen og ungdomsuddannelserne og for den sags skyld også de videregående uddannelser.

Efter Fremskridtspartiets opfattelse har det også noget med lærerkræfterne at gøre, som vi var inde på i debatten: Alt for mange undervisere i dagens Danmark er uanset undervisningsniveauet i bund og grund teoretikere – forstået på den måde, at de er kommet direkte fra folkeskolen til gymnasiet for eksempelvis til sidst at ende på seminariet eller universitetet. De har dermed aldrig haft kontakt med det pulserende erhvervsliv. Det skal jo gå galt i sådan en udvikling. Derfor må denne forespørgselsdebat ikke kun afsluttes med, at vi må se tiden an. Det forstår jeg også at man ikke ønsker. Der må vitterlig gøres noget på området – og noget meget effektivt!

På et tidspunkt kom det frem, at erhvervsorienteringen i folkeskolen stort set er af en sådan karakter, at erhvervsskolerne, altså de tekniske skoler og handelsskolerne, får færre elever end gymnasiet – forstået på den måde, at de unge mennesker primært vælger gymnasiet, for de

bliver i bund og grund bedre orienteret om gymnasiet end om erhvervsskolesystemet.

Det er endnu et bevis på, at underviserne, lærerne i folkeskolen, naturligt nok ikke har samme incitament til at anbefale eleverne de erhvervsrettede linjer frem for gymnasielinjen, og det er et problem. De kommer måske fra hjem, hvor begge forældre er teoretikere, og de er selv gået direkte fra folkeskolen over i gymnasiet og derefter, som jeg sagde, på seminariet osv. De har altså aldrig rigtig haft kontakt med det pulserende erhvervsliv, således som jeg tidligere var inde på. Efter Fremskridtspartiets opfattelse er og bliver det et af hovedproblemerne.

Dernæst er undervisningen i, hvordan man bliver selvstændig erhvervsdrivende, alt for dårlig – ikke bare i folkeskolen, men også i erhvervsskolesystemet og i gymnasiesystemet – og det må vi naturligvis have gjort noget fundamentalt ved.

I gymnasiet er lærerkræfterne også stort set udelukkende teoretikere, mennesker, der aldrig har haft kontakt med erhvervslivet. I starten af erhvervsskolesystemet var der mange, der havde været selvstændige erhvervsdrivende, som underviste, men tendensen i dag er, at flere og flere ikke har prøvet at være ude i det selvstændige erhvervsliv og dermed heller ikke har samme gode baggrund for at undervise de unge mennesker, som de tidligere havde. Trods de ting, der halter i erhvervsskolesystemet, må vi dog nok erkende, at de undervisere, der er i netop det system, er de bedste til at formidle de positive ting, man kan finde ved at være selvstændig erhvervsdrivende.

En ting er, at man kan informere eleverne om, hvor positivt det kan være at være selvstændig erhvervsdrivende og have egen virksomhed, men derudover skal systemet også gøre noget for, at de selvstændige har noget at råbe hurra for. De selvstændige erhvervsdrivende bliver absolut ikke forkælet i dagens Danmark, og derfor er der i det spørgsmål, som vi i dag diskuterer, en stor overlapning til f.eks. Erhvervsministeriet og Skatteministeriet, således som også en tidligere ordfører var inde på. Det er ikke kun uddannelsesområdet, der isoleret set halter, men hele den grundlæggende filosofi, som regeringen lægger for dagen over for de selvstændige erhvervsdrivende.

I uddannelsessystemet bør vi allerede på folkeskoleniveau i meget højere grad anerkende ikkeseminarieuddannede lærere, og jeg ved også godt, at man allerede gør det i visse skoler i

dag, men det skyldes så, at man mangler lærerkræfter.

Jeg mener, at alle disse skoleformer, der her er tale om, skal benytte sig meget mere af gæstelærere fra erhvervslivet, lige fra den lille selvstændige til direktøren i den store virksomhed, og det gælder såvel i gymnasiet som i erhvervsskolesystemet og også på folkeskoleniveau.

I hele socialiseringsprocessen for de unge mennesker er det således, at det primære input må være, at samfundet kører bedst med et velfungerende erhvervsliv. Det første skridt på vejen kunne være, at man simpelt hen indfører flere fag, der er erhvervsrettede, måske også lægger det ind i de eksisterende fag, og så får deciderede timer til lærere udefra. De kunne dels komme, som jeg sagde tidligere, fra erhvervslivet, men det kunne også være undervisere, altså lærere, der ikke er seminarieuddannede, men uddannet inden for erhvervsskolesystemet, handelsskoler og tekniske skoler, der blev sat til at undervise i folkeskolen.

Her er der måske noget at tage fat på, nemlig simpelt hen at trække lærere, der har en faglig baggrund fra erhvervsskolesystemet, ud i folkeskolerne på et langt tidligere stadium.

Der er naturligvis mange aspekter i det, vi diskuterer i dag, og det er da også, som jeg indledningsvis sagde, vigtigere, at der sker en grundig kulegravning af hele området, så vi partier i oppositionen sammen med regeringen og undervisningsministeren kan trække nogle af de forslag, der er fremkommet i dag, sammen og vurdere, hvordan vi bedst muligt kan få de danske elever på folkeskole-, gymnasie- og erhvervsskoleniveau til at få større interesse i at blive selvstændige erhvervsdrivende.

Jeg skal til sidst sige, at jeg også er enig med hr. Frank Dahlgaard. Når jeg så mange gange her har fremført, at det er erhvervslivets fundamentale situation, der er skyld i, at der ikke er så mange, der er interesseret i erhvervslivet, så mener vi faktisk lige så alvorligt, som også hr. Frank Dahlgaard var inde på, at der over for erhvervslivet må en gennemgribende ændring til i hele samfundet, før man kan forlange, at de unge mennesker fatter interesse for det.

Jeg skal til sidst fremsætte følgende:

Forslag om motiveret dagsorden

»Folketinget opfordrer regeringen til at nedsætte et udvalg med deltagelse af repræsentanter

for relevante ministerier og erhvervslivets organisationer med henblik på at udarbejde en strategi for at fremme iværksætterkulturen gennem

- en afbureaukratisering af vilkårene for erhvervslivet med særligt henblik på færre love og regler,
- en afvikling af tjenestemandssystemet til fordel for overenskomstansættelse som på det øvrige arbejdsmarked og
- en udvidelse af adgangen til anvendelse af gæstelærere i uddannelsessystemet.

Tinget går herefter over til næste sag på dagsordenen.«

(Dagsordensforslag nr. D 22).

Anden næstformand (Henning Grove):

Der er nu fremsat følgende forslag om motiveret dagsorden: (se ovenfor). Dette forslag indgår ligeledes i de videre forhandlinger.

Elsebeth Gerner Nielsen (RV):

Hvordan gør vi de unge interesserede i at blive selvstændige? Hvordan fremmer vi en selvstændighedskultur i Danmark?

Det er gode spørgsmål, som medspillerne fra de øvrige partier har stillet sig selv og nu også alle os andre her i Folketingssalen. Spørgsmålene er relevante, fordi der flere steder i det danske samfund har udviklet sig en kultur, som gør os mere interesserede i at være tilskuere, tilhørere og jobtagere end i selv at skrive stykket, selv spille hovedrollen, selv tage initiativet. Man kan tale om en kuvøsekultur.

Hvorfor selv løbe en risiko, hvis man kan få andre til det? Hvorfor starte egen virksomhed, hvis man hver måned er sikker på, at lønkontoen fyldes op, og at BetalingsService klarer regningerne? I den sammenhæng må man nødvendigvis spørge sig selv: Hvad kan vi gøre for at fremme en kultur, hvor værdier som kreativitet, initiativ, selvstændighed og mod er i høj kurs? Hvordan kommer vi trykstrangen og risikoangsten til livs? Hvordan skaber vi myndige mennesker, som ikke er bange for at rage op, og som middelmådighed og jantelov ikke uden videre får has på?

Det gør vi først og fremmest ved at give børnene en så god folkeskole som overhovedet muligt, en folkeskole, som fremmer børnenes lyst til selv at komme med ideer, selv tage ansvaret for indlæringen og til at samarbejde med andre.

Selvorganisering er et nøgleord. Med den nye folkeskolelov er der lagt op til en endnu større mulighed for, at eleverne selvstændigt kan søge

og formulere viden – bl.a. i form af projektopgaver – i stedet for de traditionelle eksaminer.

Tværfaglighed og evnen til at lede og indgå i en gruppe er en vigtig kompetence at besidde for fremtidens iværksættere. Noget af det, de nemlig skal kunne, er at fungere uden et hierarki og uden den stærke funktionsopdeling, som har præget industrikulturen.

I forhold til den nye folkeskolelov tror jeg også, at folkeskolens muligheder for at etablere sig som et lokalt kulturcenter kan være en måde at understøtte de unges selvstændighed og forståelse af, at de har en pligt til at bruge deres viden og evner dér, hvor de nu lever. Og samtidig møder de mange steder i lokalsamfundet og det lokale erhvervsliv den iværksætterånd, som gerne skulle blive en del af deres egen selvforståelse.

Vi skal prøve at forme nogle unge mennesker, som ikke blot er gode til at lede, men også er ledelsesbare, dvs. kan ledes. Det er en misforståelse at tro, at ideer og fornyelse blot kræver gode ledere. Det kræver i lige så høj grad medarbejdere, som er ledelsesbare, som præcis ved, hvordan de vil ledes, som ved, hvor deres grænser er, og som altså er parat til at lade sig lede et stykke ad vejen.

Nye ideer og udvikling skabes i fællesskab, meget sjældent af et enebarn, derfor skal vi heller ikke have et uddannelsessystem, som bygger på pick the winner-princippet. Derimod drejer det sig om at uddanne så mange som muligt til høj faglig viden og til at tro så meget på sig selv, at de ikke er bange for at indrømme mangler og dermed behov for at gøre brug af andre menneskers kvalifikationer.

Som undervisningsministeren allerede har pointeret, er det ikke kun folkeskolen, som bidrager til udviklingen af selvstændighedskulturen. Også inden for gymnasierne, de erhvervs-gymnasiale uddannelser, erhvervsuddannelserne og de højere læreanstalter er der spændende projekter i gang.

Danmarks rigdom er i første omgang skabt af bønderne og deres institutioner, bl.a. andelsbevægelsen. I næste omgang blev den skabt af håndværkere, som lagde grundstenen til industrikulturen. Nu skal vi skabe en tredje bølge af iværksættere, og den må startes af de godt uddannede. Derfor er det fantastisk vigtigt, at vi gennem uddannelsessystemet motiverer de unge til at bruge deres viden, til at sprede deres viden også i form af opstart af egne virksomheder. Vi skal udvikle jobmagere blandt de veluddannede.

I Det Radikale Venstre er vi tilfredse med det initiativ, som undervisningsministeren allerede har taget ved at nedsætte en arbejdsgruppe, som skal se på, hvordan vi skærper unges og voksnes lyst til selv at tage initiativ til at starte egen virksomhed.

På den baggrund kan vi også støtte det dagsordensforslag, som hr. Anders Mølgaard allerede har fremsat, idet vi dermed får styrket den arbejdsgruppe, ministeren har nedsat; samtidig glæder vi os til arbejdsgruppens redegørelse.

Bruno Jerup (EL):

Jeg kan forstå, at det offentliges magt også skal omfatte opdragelsen af de unge til at blive selvstændige erhvervsdrivende.

Det er jo klart, at det offentlige må påtage sig mange opgaver, og hvis det er sådan, at man skulle gøre dét, så kunne det selvfølgelig godt være fornuftigt som en del af uddannelsen – f.eks. til at blive selvstændig – efter man er kommet igennem folkeskolen, gymnasiet eller noget andet, at man laver egentlige uddannelser for selvstændige, der retter sig imod at kunne drive eller starte egen erhvervsvirksomhed.

Jeg kunne godt have lyst til at introducere en idé, der hedder erhvervskørekort eller erhvervscertifikat, som kan opdeles i forskellige niveauer, alt efter hvilken virksomhed man skal drive. Hvis det så er sådan, at de pågældende ved deres handlinger, ved deres manglende viden om miljølove, ved deres manglende viden om skattelove etc. viser, at de ikke i stand til at drive virksomheden, så kan man fratage dem certifikatet. Der kunne være meget fornuftigt i at lave en sådan lov.

Men når man kigger på den konkrete dagsorden, så må vi sige: Hvorfor er den egentlig foreslået? Det er selvfølgelig klart, at de ord, der står deri, kan man vel dårligt sige noget til; det lyder jo flot alt sammen. Men står der ét ord eller noget i den, som ikke allerede er puttet ind i stort set alle de love, der er lavet om folkeskolen, og andre love, der er kommet herindefra? Efter min opfattelse: Intet. Det kan endog undre mig, at de folk, der har skrevet under på den dagsorden – fra Venstre, Socialdemokratiet, De Konservative, SF, De Radikale og CD – tilsyneladende, hvis man hører på ordførerne, har vidt forskellige motiver til at sætte deres navn på det her. Det er, som om vi ikke snakker om den samme dagsorden.

Hvis man tager udgangspunkt i det, som oprindeligt lå, F 11, så er det jo meget mere klart,

for det handler om at promovere en bestemt ideologi og putte en bestemt ideologi ind i det danske uddannelsessystem, i hele det danske samfund, i hver eneste krog af det danske samfund. Det er klar tale, men det har man så udvandet til en gang ord; man fylder nogle ekstra personer i et udvalg, som eksisterer i forvejen. Vi mener, at en dagsorden af den slags simpelt hen er spild af tid. Og det er spild af tid, at vi på den måde forsøger på – skal vi sige – at puste et udvalg op med intet nyt, så vi har tænkt os at stemme imod.

Motivet til at stemme imod er ikke så meget de enkelte ord, man kan finde i denne dagsorden, men det er den stribe af motiver, som vi mener, der ligger fra ordførernes side, som peger i en helt anden retning, nemlig at man gør det til en dyd i denne verden at være selvstændig erhvervsdrivende og beskriver det at være lønmodtager i en ekstrem nedværdigende tone.

For øvrigt så vil jeg godt sige, at nogle af de mest kreative er jo nogle af de folk, der overhovedet ingen reel indkomst har. Jeg har mødt mange kreative bistandsklienter i tidens løb, som har fundet ud af at overleve, på trods af det systemet har kunnet tilbyde dem. Kreativitet, det er da ikke sådan noget, der har noget at gøre med, hvorvidt man nu har den rigtige mappe henne på Børsen eller har lyst til at have en virksomhed, hvor man kan lave lidt skattefusk. Det er selvfølgelig meget kreativt, men der findes mange former for kreativitet, og jeg synes, at motiverne bag denne her dagsorden er så skumle, så det undrer mig lidt, at den har kunnet samle så bredt flertal. Men det skyldes naturligvis, at der ingenting står i den. Vi vil stemme imod.

(Kort bemærkning).

Jan Kørpe Christensen (FP):

Jeg vil godt sige til hr. Bruno Jerup, at jeg ikke mener, der er nogen som helst nedværdigende tone over for almindelige lønmodtagere i de to dagsordener, der ligger nu. Jeg synes, det er at vende tingene fuldstændigt på hovedet.

Uden et godt erhvervsliv har lønmodtagerne altså ikke mulighed for at få job, og dermed er de ikke lønmodtagere. Så det er hele basis, det er hele grundlaget for, at samfundet kan fungere, at der er et så godt erhvervsliv som overhovedet muligt. Det er trods alt erhvervslivet, der skal tjene kronerne til resten af samfundet – og så til de offentligt ansatte.

Derfor mener jeg absolut ikke, at der er noget

som helst nedværdigende over lønmodtagerne i de to dagsordener – og heller ikke har været det fra de ordførere, der har været heroppe i dag. Jeg synes, det er en fuldstændig proportionsforvrængning, der kommer fra hr. Bruno Jerup.

(Kort bemærkning).

Kjeld Rahbæk Møller (SF):

Det undrer mig lidt, at jeg skal erklære mig lidt enig med en Fremskridtsmand, men det er jeg jo nødt til at gøre, for jeg kan fra SF's side sige, at vi indlysende ikke ser noget som helst galt i at være lønmodtager. Men det forudsætter altså, at der er nogle steder at være lønmodtager, og det er jo dét, det kniber med i øjeblikket. Der er faktisk over 300.000 mennesker, der gerne vil være lønmodtagere og ikke kan blive det. Og derfor ser vi meget gerne, at der er folk, der skaber virksomheder og dermed beskæftigelse for sig selv og andre. Den del af det har vi ingen som helst vanskeligheder med, tværtimod er det os, der oftest har rejst problemerne med iværksættere.

Uenigheden mellem de borgerlige partier og SF opstår ved, at de borgerlige partier har en tendens til alene at gøre det til et kulturproblem og siger: Hvis nu flere kunne tænke sig at blive selvstændige, så ville det komme. Vi mener, der er ganske konkrete, materielle årsager til, at der skabes så få virksomheder i Danmark i dag, og at de virksomheder, der skabes, udvikler sig så lidt, som de gør. De problemer har de borgerlige partier hidtil ikke været villige til at være med til at løse.

Peter Duetoft (CD):

Jeg vil godt starte med at takke forespørgerne for forespørgslen. Jeg synes, det er godt og vigtigt, at de har rejst sagen, og at vi kan få diskussionen her i Tinget. At jeg ikke er vildt betaget af ordet selvstændighedskulturen, det er så noget andet. Men nu ved vi, hvad det drejer sig om, nemlig de unge og deres forhold til erhvervslivet, og det synes jeg lyder meget bedre end det dér med selvstændighedskultur, men det er jo noget helt andet. Vi har jo også haft hele Grundtvig-foredraget osv. i dag, og der er selvfølgelig meget kultur i det her.

Efter CD's opfattelse er der faktisk to grundlæggende problemer som indfaldsvinkel til det her. Det ene er, at vi igennem de sidste 10-15 år – mere for 10 og 15 år siden end nu – er blevet tudet ørene fulde om, at var man i erhvervslivet, så var man storkapitalist, så udbyttede man an-

dre. Puha, puha. Det var det, vores gamle kæphest i Danmarks Radio, ungdomsprogrammerne, kørte af sted med aften efter aften. Det var det, man kunne læse om i hele venstrefløjens hallelujakor, som vendte sig imod alt, hvad der overhovedet var privat erhvervsliv. Og den holdning har selvfølgelig haft en effekt. Den har selvfølgelig haft den effekt, at man siger, nå ja, så vælger vi noget andet.

Jo, selvfølgelig er det her et kulturspørgsmål, for det er et opgør med hele angrebet på det private erhvervsliv og med, at man ikke kan være solidarisk og social, og hvad ved jeg, når man arbejder i det private erhvervsliv – eller er igangsat i det private erhvervsliv. Se, det er et af de fundamentale problemer, som vi forhåbentlig kommer til livs med det opgør, der også er i dag, hvor der udsendes et signal, der siger: Jamen det er fair at tjene penge. Det er fair at producere. Det er fair at sætte i gang. Det er en fordel for alle, naturligvis så længe man gør det på en lovlig og en god måde.

Det andet grundproblem har været, at der har været alt for gode historier om det dårlige i erhvervslivet. Hvis man hver eneste morgen i sin avis kan læse, at virksomheder går ned, at der bliver fyret folk, og at man ikke kan klare sig, så er det naturligvis ikke lige dér, unge mennesker, der skal vælge en fremtidsmulighed, søger hen. Det er der jo ikke noget at sige til.

Men regeringen har heldigvis ændret på det forhold, selv hr. Frank Dahlgård måtte på Det Konservative Folkepartis vegne slå fast – og jeg er glad for, at vi får det på tryk – at der er opsving over hele Danmark. Dermed er den psykologiske indfaldsvinkel for unge menneske, der skal vælge, naturligvis en anden i dag, end den var i en nedgangstid, hvor man så ulykke på ulykke. Når vi nu ser de gode ting, så er det selvfølgelig med.

Jeg er enig i det, der er sagt om, at de små og mellemstore virksomheder er ryggraden i det danske samfund, og jeg er også enig i, at det naturligvis er dér, fundamentet for endnu flere arbejdspladser findes, og derfor er det selvfølgelig vigtigt, at vi får flere og flere iværksættere.

Jeg glæder mig også over, at erhvervsministeren har sat gang i iværksætterpolitikken. Jeg tror selvfølgelig, at det hænger sammen med, at der er nogle muligheder, der ser gode ud, når man skal vælge sin erhvervsfremtid.

Med hensyn til sådan noget som iværksætterklippekortet eller det tilbud, der hedder bearbejdning af nye produkter, ja, dér er det godt, at

man i øjeblikket via et udvalg i Erhvervsministeriet får styrket denne iværksætterpolitik; det kan være med til at skubbe tingene videre.

Men vi er jo også nødt til at gøre op med et andet tabu: Det tabu, at det er finere at komme i gymnasiet, at det er finere at få en studentereksamen, end det er at få en erhvervsuddannelse. Det var jo også en linje, der kørte længe: Jo flere man kunne få puttet ind i et gymnasium, jo bedre var det, og skulle man så have en studentereksamen for at udføre nogle job, som man tidligere havde kunnet klare uden, ja, så var det synd for dem, der ikke kunne komme i gymnasiet, og det var en ond cirkel at komme ind i.

Vi vil godt opfordre undervisningsministeren til i endnu højere grad at sætte fokus på erhvervsuddannelserne, sætte endnu mere fokus på erhvervssiden – også inden for de andre uddannelser – for vi tror, at det i dag ikke nødvendigvis er et lovgivningsspørgsmål, men igen er blevet et spørgsmål om at gøre opmærksom på, at det altså ikke er vejen til evigheden at blive student.

Gymnasiet skal efter vores opfattelse stadig væk pege mod de langvarige studier og dermed godt nok skabe et flertal af offentligt ansatte, men offentligt ansatte, der har andre job, f.eks. læger og professorer, og hvad det måtte være. Det er dét, gymnasiet er beregnet til, mens iværksætterne bl.a. skal komme fra nogle mere erhvervsprægede uddannelser.

Og dér er det i dag selvfølgelig nødvendigt for mig at nævne, at vi stadig væk ikke har glemt vores gamle forslag om at gøre gymnasiet 4-årigt med mulighed for at gå ud efter 2 år. Det ville nemlig give mulighed for at gøre de to første år i gymnasiet mere erhvervsrettede, hvor de, der så skulle den vej, kunne forlade det efter 2 år, mens de, der fulgte alle 4 år, så ville kunne gøre det studieforberedende til de langvarige uddannelser. At putte det hele i samme kasse og dermed kræve, at man skal være erhvervsrettet, når man i virkeligheden går og drømmer om at komme på et universitet, det tror vi ikke på virker i længden, så vi vil blive ved med at nævne dette forslag, selv om vi godt ved, at det ikke lige er i morgen, det bliver fremsat.

Så er vi enige i det, hr. Anders Mølgaard har sagt om en styrket erhvervsorientering, og også gerne iværksættere som gæstelærere, og alle de her forskellige ting. Jeg er også enig i, at man kan få temadage, og hvad det ellers måtte være, der beskæftiger sig med erhvervslivet og det liv, der bagefter er i den sektor, så er det en god idé.

Der er en enkelt ting af det, hr. Anders Mølgaard sagde, jeg gerne vil advare en lille smule imod. Jeg synes, det er lidt betænkeligt at høre, at man fra Folketingets talerstol skal til at afgøre, hvilke lærebogssystemer der skal bruges i folkeskolen. Det har jeg nu aldrig rigtig været tilhænger af, så det, at der skal stå mere om erhvervslivet i lærebøgerne, må stå for hr. Anders Mølgaards egen regning. Det må vi lade lærebogsforfatterne og de skoler, der skal bruge bøgerne, bestemme. Vi skal vel trods alt ikke have så meget politisk styring. Men alt det andet er jeg enig i, at man skal gøre.

Jeg kunne godt med dødsforagt kaste mig ind i diskussionen om, hvorvidt man skal have været iværksætter for at være en god lærer. Tænk, hvor meget man ikke kunne undervise i, hvis man selv skulle have prøvet alting først, før man skulle forsøge at bibringe eleverne noget viden om det! Det er lidt det samme, som når man hører, at man nærmest skal have været erhvervsmand i 100 år for at sidde i Folketinget, for at forstå noget; jeg kan ikke rigtigt forstå, hvorfor det skulle være nødvendigt, men det er så en anden diskussion.

Men jeg vil godt slutte med at henlede Tingets opmærksomhed på et spørgsmål, som den radikale ordfører også berørte en smule, men hvor jeg godt vil tage udgangspunkt i en konference, der var i mandags, hvor ugebladet Mandag Morgen offentliggjorde en rapport om, hvad vi skal leve af i fremtiden i Danmark. Der var nogle fine indlæg i den forbindelse, som var meget spændende. Et af indlæggene – og noget af denne rapport indhold – peger mod, at godt nok har vi en udmærket folkeskolelov, men er den god nok? Er vores folkeskole god nok til det fremtidssamfund, der hedder et videnssamfund?

En af de praktiske ting, der blev nævnt, var, at enhver ved, at edb i stigende grad bliver nødvendig at bruge for os alle sammen, men ressourcerne i folkeskolen, hvis der ikke skal være 24 mennesker pr. edb-maskine, er altså stadig væk sådan, at de færreste elever får brugt det i dagligdagen. Selvfølgelig vil det være godt, at man lynhurtigt ved egen hjælp kan få en masse oplysninger, er jo noget af det, der er nødvendigt for mennesker, der skal blive så selvstændige og blive så selvsikre, at de tør starte noget selv.

Det er underligt, at jeg skal stå her og sige det, for det har jo aldrig været vores kop te, men man må jo erkende, at det da godt kan være, at den meget, meget emneopdelte folkeskole også er med til at fratage eleverne muligheden for i

fremtiden at arbejde på den måde, som man skal som iværksætter, og at vi derfor i den folkeskolelov, der er, skal udnytte de muligheder, der er for mere fleksibilitet.

Alle de her ting er naturligvis også ting, der skal med ind i overvejelserne, men det grundlæggende i det er, at får vi elever, får vi gymnasiaster, får vi andre til at tænke på denne måde, er de også mere villige til at springe ud i den udfordring, det er at blive iværksætter, og dermed har vi sat den positive spiral i gang i stedet for den negative.

Jeg vil godt slutte med igen at slå fast, at det her er i højere grad end systemer og firkantede kasser et spørgsmål om holdning, et spørgsmål om viden om, hvad man kan få ud af at blive iværksætter og selvstændig næringsdrivende, og få en masse af myterne væk. Hvis vi kan bidrage til dét, så vil vi selvfølgelig godt det.

For jeg er enig – og det er måske et af de eneste punkter, hvor jeg er enig med Fremskridtspartiet – i hr. Jan Kjøpke Christensens sidste bemærkning om, at det, vi jo dybest set taler om i dag, er det danske velfærdssamfunds overlevelse. For det er jo fuldstændig korrekt, at har vi ikke et velfungerende erhvervsliv, der kan tjene penge hjem til os, så har vi ikke råd til det socialsystem, sygehussystem, arbejdsløshedssystem, og hvad ved jeg, som vi har i det danske samfund. Der er nogle, der skal skrabe pengene hjem. Det er erhvervslivet, og de, der kan bære fremad i erhvervslivet, er dem, der starter, dem, der har gåpåmod, og dem, der tror på sagerne.

Så det her er bestemt en vigtig debat, men jeg har fuld tiltro til, at undervisningsministeren – naturligvis i samarbejde med andre ministre – vil skubbe udviklingen i den rigtige retning.

Og så vil jeg til stor overraskelse for Tinget bare slutte med at sige, at vi kan stemme for den dagsorden, som vi selv er medforlagsstillere til.

Undervisningsministeren (Ole Vig Jensen):

Jeg synes, at den debat, som forespørgslen har givet anledning til, har været en nyttig debat. Mange af indlæggene har ganske vist koncentreret sig om andet end det, der direkte var formålet med forespørgslen, nemlig inden for uddannelsesområdet at fremme selvstændighedskulturen og iværksættelsesmulighederne.

Men det er selvfølgelig også rigtigt, at der netop er mange andre ting, der spiller ind på dette at kunne etablere sig som selvstændig. Det er nævnt, og jeg vil ikke gå dybere ind i det i dag, at mange andre ministerområder spiller

ind i denne her sammenhæng, for investeringsmuligheder, beskatning osv. er også afgørende for folk, der vil drive selvstændig virksomhed og have mod på det.

Man kan i virkeligheden sige, hvis man skal blive på det erhvervsmæssige, at dér, hvor der virkelig skete en afvandring inden for selvstændighedskulturen, det var vel, da afvandringen fra landbruget for alvor satte i gang og vi fik industrikulturen.

Omvendt må vi sige, at hvis vi ikke ved den lejlighed havde haft mulighed for at få mange gode medarbejdere ansat i vore industrier, mange gode håndværkere, ja, så var den udvikling i hvert fald ikke lykkedes over én kam.

Man kan somme tider sige til sig selv, når man har – hvad jeg jo har – både megen interesse, og også megen veneration over for landbruget, som jo igennem årene virkelig har produceret mange selvstændige, mange iværksættere, at det så er lidt ærgerligt, at landbruget selv tit har givet indtryk af, at det er et utilfredsstillende erhverv at være i, og at dele af erhvervsorganisationerne også har haft det formål at gøre landbrugsvirksomhederne stadig større, sådan at det i virkeligheden er svært for en ny ung iværksætter at komme i gang. På den anden side er det jo altså udviklingen, og også det må vi indrette os på.

Jeg nævner det her, fordi jeg selvfølgelig er af samme opfattelse, som andre har været oppe og give udtryk for, at fordi vi i dag interesserer os specielt for iværksætterne og for de selvstændige, så betyder det jo ikke, at vi nedvurderer lønmodtagerne, som jo i mange sammenhænge er uundværlige for også at få virksomhederne til at køre. Det er der flere ordførere der også har understreget, og vi har selvfølgelig også brug for en betydelig offentlig virksomhed, som kan sikre, at vore virksomheder har gode vilkår at leve under.

Når det gælder selve uddannelserne, ja, så har jeg jo allerede i mit første indlæg fremhævet, at vi har taget en række initiativer, vi har forbedret af en række initiativer, og jeg ser nu frem til, at vi styrker udvalgsarbejdet – som det er foreslået i dagsordenen – med eksterne repræsentanter, med folk, der har særligt engagement og særlig indsigt i selvstændighedskulturen, i spørgsmålet om iværksættelse, sådan at vi, når vi når frem til efteråret, som det er foreslået i dagsordenen, er i stand til at fremlægge en strategi inden for uddannelsesområdet, som på hele feltet kan være med til at styrke det, som nu har

været intentionen og formålet med denne dagsorden.

Jeg mener ikke, det er nødvendigt at gå ind i enkeltheder inden for vort uddannelsessystem. Jeg deler opfattelsen af, og det mener jeg også jeg allerede redegjorde for i mit første indlæg, at der er behov for en indsats over hele feltet fra folkeskolen og op til de højeste og længst varende uddannelser.

Der er ét spørgsmål, som i denne sammenhæng er interessant og ikke så ligetil at løse. Det har ordførere, der har fremført det, jo også selv erkendt. Det er nemlig at sikre, at de, som formidler, altså lærerne, har tilstrækkelig baggrund for at kunne rådgive og vejlede og for den sags skyld direkte undervise i emner, der knytter sig til det, vi her og nu omtaler som selvstændighedskultur, betydningen af at være iværksætter og være selvstændig, om de kan det, hvis de alene har levet deres liv i uddannelsesinstitutionerne – først selv som elever og straks efter som lærere. Det er vel også grunden til, at vi i dag er meget opmærksomme på, om vi ikke er i stand til på forskellige felter at kombinere den egentlige gerning som underviser med også at få erfaringer fra virksomhederne; det, man i mange sammenhænge kalder det virkelige eller det praktiske liv.

Jeg synes, der har været ganske gode initiativer undervejs igennem årene. Der gøres stadig væk også forsøg med at se, hvordan lærerne kan komme ud og virke i samarbejde med virksomhederne, deres ansatte og deres ledere for at få en fornemmelse af det. Ikke mindst på det seneste har vi gjort en del ud af, at vore vejledere på feltet også skal have størst mulig praktisk indsigt i det, de skal vejlede i.

Men som alle vil vide, er det et spørgsmål om ressourcer. Det er et spørgsmål, om vi skal skaffe midler i første omgang ved at forsøge at omprioritere og i andre tilfælde ved at søge helt nye midler til at fremme en bestemt udvikling, som vi ønsker. Og dér vil jeg ikke lægge skjul på, at skal noget af det, vi forestiller os, og noget af det, der også er sagt i dag om at styrke feltet, lykkes, kan der blive behov for, at vi i fællesskab må søge flere ressourcer end dem, vi umiddelbart har til rådighed.

En af de ting, der er interessante, og som jeg i hvert fald ikke selv er i stand til at svare på i dag, er, om f.eks. de lærere, der nu virker i erhvervsuddannelserne, og som for manges vedkommende kommer med en direkte praktisk erfaring – de er nemlig fagligt uddannede – giver

de pågældende elever på erhvervsskolerne så meget bedre indsigt i og måske mere mod på at blive iværksætter, at blive selvstændig, end det, man kender fra andre steder i uddannelsessystemet. Der har vi i hvert fald kombinationen af det praktiske og det pædagogiske hos lærerne.

Regeringen støtter selvfølgelig det fremsatte dagsordensforslag, og vi er som sagt indstillet på at forstærke det arbejde, der i øjeblikket er i gang, og vende tilbage til Folketinget om ca. tre-kvart år. Så må vi til den tid vurdere, hvad der er behov for at tage af yderligere initiativer for at styrke indsatsen på feltet, således som de fleste her i dag har været enige om. At vi kan støtte det dagsordensforslag, der er fremsat af hr. Anders Mølgaard m.fl., betyder også, at vi ikke kan støtte det, der er fremsat af hr. Jan Købke Christensen.

(Kort bemærkning).

Jan Købke Christensen (FP):

Ministeren sagde, at debatten havde gået på meget andet end netop undervisningsområdet. Man havde koncentreret sig om erhvervslivets vilkår, og det er da ganske korrekt, for vi synes netop som parti, at det er her, man skal starte.

Lad os forestille os den situation, at man inden for uddannelserne havde de optimale vilkår med hensyn til at formidle viden om erhvervslivet. Så hjælper det jo bare ikke noget, når man ikke samtidig har de rigtige vilkår for de selvstændige næringsdrivende. Så netop de områder, som ministeren også var inde på, hænger jo uløseligt sammen, og derfor mener vi, at denne debat måske skulle have været noget bredere sammensat. Måske skulle andre ministre også have været inddraget, således at vi netop kunne have set det som en helhed og ikke bare som en lille bid af den store kage, og dette rent faktisk drejer sig om. Der er vitterlig mange aspekter i den forespørgsel, der ligger her i dag.

Jeg kan ikke lade være med lige at nævne en artikel fra 1992 i Århus Stiftstidende, der beretter, at der blandt de dimitterede fra Aarhus Universitet kun var én, der ville starte egen virksomhed, og det var, fordi han i forbindelse med praktik på universitetet havde været ude at se på spildevandsprøver, og han startede så et lille firma bagefter, så han kunne lave disse spildevandsprøver. Men der var kun én af de akademikere, der dimitterede i 1992 fra Aarhus Universitet, der ønskede at blive selvstændig, og det viser jo noget om, hvor det halter i uddannelsessystemet, og ligeledes de vilkår, erhvervslivet står over for.

Så vil jeg lige til sidst sige, at da vi ved, at det dagsordensforslag, der først kommer til afstemning, er det, som regeringen, Venstre, Det Konservative Folkeparti og SF fremsætter i fællesskab, vil Fremskridtspartiet stemme for det.

(Kort bemærkning).

Frank Dahlgaard (KF):

Blot ganske kort til hr. Jan Købke Christensen. Det forslag om motiveret dagsorden, som altså formentlig slet ikke kommer til afstemning, tager jo det hele med. Nu er dette en uddannelsesdebat, og den sidste pind kunne jeg da godt tilslutte mig, men ikke de to andre, som kommer ind på nogle helt andre områder. Det ville føre for vidt.

Men i indledningen står der jo, at man vil nedsætte et udvalg med repræsentanter for relevante ministerier og for erhvervslivets organisationer, og jeg ved ikke, hvor meget iværksætterånd, der er dér. Hvorfor i alverden skulle det nødvendigvis være erhvervslivets organisationer? Det dagsordensforslag, som jeg på mit partis vegne er medforlagsstiller af, og som jeg derfor anbefaler, taler om at udvide et eksisterende udvalg, og som ministeren sagde: med engagerede mennesker. Ikke nødvendigvis fra erhvervslivets organisationer, men jeg går ud fra, at vi får lejlighed til at påvirke eller være med til at bestemme, hvilke eksterne medlemmer udvalget får.

Anders Mølgaard (V):

På det her fremskredne tidspunkt vil jeg gøre vold på min natur og gøre det kort; der er ikke behov for gentagelser. Jeg vil takke for en positiv modtagelse både fra ministerens side og fra stort set alle ordføreres side.

Jeg synes, vi har haft en god og lovende debat, og jeg tror, vi alle i længden vil være tjent med, at der nu sættes politisk fokus på et ellers jomfrueligt område. Fra Venstres side finder vi i hvert fald, at det er positivt af tre årsager: For det første, at udvalget nu tilføres eksterne kræfter, og vi forventer naturligvis også indflydelse på personvalg. Det er for os vigtigt, som også hr. Frank Dahlgaard sagde, at det bliver ildsjæle, der af kød og blod har prøvet de her ting selv. For det andet, at der udarbejdes en strategi, og for det tredje, at ministeren vil give Folketinget en redegørelse her til efteråret.

Hermed sluttede forhandlingen.

Afstemning

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 21 af Anders Mølgaard (V), Jytte Madsen (S), Frank Dahlgaard (KF), Kjeld Rahbæk Møller (SF), Elsebeth Gerner Nielsen (RV) og Peter Duetoft (CD) (se foran) vedtoges med 93 stemmer (S, V, KF, SF, FP og RV) mod 5 (EL).

Hermed var følgende forslag bortfaldet:

Forslag om motiveret dagsorden nr. D 22 af Jan Køpke Christensen (FP) (se foran).

Hermed sluttede forespørgslen.

Den næste sag på dagsordenen var:

7) Første behandling af lovforslag nr. L 102: Forslag til lov om ændring af lov om leje og lov om individuel boligstøtte. (Forbedring af lejerets retsstilling ved ekspropriation).
Af boligministeren (Ole Løvig Simonsen).
(FremSAT 14/12 94).

Lovforslaget sættes til forhandling.

Forhandling

Lissa Mathiasen (S):

Til trods for at dette lovforslag fra boligministeren måske ikke synes af så meget, når man umiddelbart ser på indholdet, vil jeg godt tilkendegive, at vi i Socialdemokratiet er særdeles godt tilfredse med, at forslaget er fremsat.

Med dette forslag bliver lejernes retsstilling i forbindelse med ekspropriation væsentligt forbedret. Det er godt, og det er vel egentlig også meget rimeligt, at lejerne på samme måde som ejerne bliver tilgodeset økonomisk, når der bliver foretaget en ekspropriation.

Lejerne får med dette forslag tilbud om en passende erstatningsbolig samt godtgørelse for flytteudgifter m.v., men hvad med de lejere, der kommer ud for at skulle erlægge et nyt og ofte væsentligt større boligindskud? Burde det ikke også have været præciseret her i forslaget?

Jeg vil i hvert fald godt høre, om boligministeren vil give tilsagn om, at det også kommer med, således at lejerne ikke skal have en sådan ekstraudgift i form af nyt boligindskud. Men

med denne lille tilføjelse, som jeg håber boligministeren kan bekræfte, kan vi støtte det fremsatte forslag.

Pia Larsen (V):

Venstre kan også – i hvert fald principielt og holdningsmæssigt – støtte det her fremsatte forslag. Den eneste umiddelbare indvending, vi har, er bemærkningerne om, at det er kommunerne, der skal sørge for erstatningsboliger.

Regeringen skriver selv i sine bemærkninger til forslaget, at der kan være problemer med, at kommunerne skal skaffe de nødvendige erstatningsboliger, og derfor må det drøftes med Folketinget.

Så Venstre vil gerne bede om, at vi under udvalgsarbejdet endnu en gang ser på, om det kan være rigtigt, at det skal være kommunernes problem, at vi laver en lov her i Folketinget, og at vi eksproprierer, men som sagt kan Venstre i øvrigt støtte forslaget.

John Vinther (KF):

Fru Lissa Mathiasen sagde i sin ordførertale, at lovforslaget ikke synede af så meget, men havde, måtte jeg så forstå, en større effekt i virkeligheden.

Jeg tror, det forholder sig lige omvendt. Forslaget synes af meget, men jeg tror, det vil have en meget lille effekt i virkeligheden. Jeg tror ikke, det vil finde særlig stor anvendelse. Det er ikke nogen kritik af lovforslaget. Vi er principielt helt med på indholdet i det, men jeg deler den samme bekymring som Venstre. Vi vil meget gerne under udvalgsbehandlingen have afklaret helt nøjagtigt, hvad det er for indflydelse, det får på det kommunale liv, særligt de lidt spagfærdige bemærkninger, der er omkring det økonomiske. Der kan det være lidt svært at aflæse helt nøjagtigt, hvad det er kommunen kommer til at hænge på, men med de bemærkninger, så endnu en gang: Vi er principielt tilhængere af lovforslaget, og vi vil se positivt på det under udvalgsbehandlingen.

(Kort bemærkning).

Lissa Mathiasen (S):

Jeg kan forstå, at jeg ikke har udtrykt mig klart nok. Hvis man kigger på enkeltelementerne i dette lovforslag, så siger jeg: Det ser ikke ud af meget, men omvendt siger jeg så: Jeg anerkender, at igennem en årrække er det meget få, der har været ramt af en ekspropriation. Men for den enkelte, der bliver ramt, er det for så vidt